

VII. REALIZACJA PLANU GOSPODARKI ODPADAMI

7.1. Zarządzanie Planem Gospodarki Odpadami

Warunkiem realizacji zadań nakreślonych w Planie Gospodarki Odpadami jest ustalenie systemu zarządzania Planem. Zarządzanie Planem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do gminnego Planu Gospodarki Odpadami jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania będzie Gmina. Całościowe zarządzanie środowiskiem w gminie (w tym odpadami) odbywać się jednak będzie na kilku szczeblach – wojewódzkim, powiatowym i gminnym obejmujące działania podejmowane w skali województwa, powiatu i gmin a także na szczeblu jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Na każdą z tych jednostek nałożone są różne (czasami zbieżne) obowiązki (tabela 26).

Ustawowe zadania poszczególnych samorządowych jednostek organizacyjnych *T a b e l a 26*

Jednostka administracyjna	Zakres obowiązków
Województwo	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie strategii rozwoju • opracowanie planów wieloletnich • opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego • realizacja polityki rozwoju • edukacja publiczna • ochrona środowiska
Powiat	<ul style="list-style-type: none"> • nadzór budowlany; • ochrona środowiska i przyrody; • zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska; • administracja geologiczna
Gmina	<ul style="list-style-type: none"> • gospodarka odpadami komunalnymi; • oczyszczanie ścieków komunalnych; • tworzenie prawa miejscowego w zakresie gospodarki przestrzennej; • tworzenie prawa miejscowego w zakresie utrzymania czystości i porządku; • tworzenie niektórych obszarów chronionych; • ochrona i tworzenie terenów zieleni miejskiej i parkowej; • wydawanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu; • prowadzenie kampanii i programów edukacyjnych.

Na innych zasadach odbywa się zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska. Kierują się one głównie rachunkiem (efektami) ekonomicznym i zasadami konkurencji rynkowej, choć od jakiegoś czasu uwzględniają one także głos opinii

społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem w dziedzinie gospodarki odpadami odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń
- modernizację stosowanych technologii,

Instytucje działające w ramach administracji publicznej odpowiedzialne za wykonanie i egzekwowanie prawa, mają za zadanie zapobieganie zanieczyszczeniom odpadami poprzez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Instrumenty służące do zarządzania Planem Gospodarki Odpadami wynikają z obowiązujących aktów prawnych (np. Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, itp.) i można je podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

7.1.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zaliczamy:

- decyzje zatwierdzające plany gospodarki odpadami, zezwolenia na wytwarzanie odpadów, informacje o wytworzonych odpadach;
- przepisy prawne nakładające obowiązki wykonania ocen, raportów oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji czy istniejących obiektów;
- uchwały rad gmin zatwierdzające plany zagospodarowania przestrzennego;
- decyzje zatwierdzające instrukcje eksploatacji składowisk odpadów,
- zezwolenia na zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów.

Szczególnym instrumentem jest od niedawna prawny obowiązek monitoringu czyli pomiar stanu środowiska na obiektach odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiska. Wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

7.1.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych zaliczamy:

- opłaty za korzystanie ze środowiska –za umieszczanie odpadów na składowiskach,
- administracyjne kary pieniężne,

- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

7.1.3. Instrumenty społeczne

Do instrumentów społecznych zaliczamy:

- edukację ekologiczną,
- współpracę pomiędzy służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi,
- informację i komunikację społeczną.

Bardzo istotnym elementem instrumentów społecznych jest edukacja ekologiczna. Pod tym pojęciem należy rozumieć różnorodne działania, które zmierzają do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą jest tu rzetelne i ciągle przekazywanie wiedzy na temat ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych działań inwestycyjnych. Należy jednak pamiętać, że głównym celem prowadzonej edukacji ekologicznej będzie zmiana postaw (nawyków) społeczeństwa w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia tak, aby były one zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na specyfikę tego zagadnienia trzeba mieć świadomość, że będzie to proces wieloletni, co nie oznacza, że nie należy go prowadzić.

Ważna dla ochrony środowiska przed odpadami jest również współpraca pomiędzy służbami ochrony środowiska (Referat Ochrony Środowiska w Urzędzie Miasta i Gminy, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna itd.), instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Powinny to być relacje partnerskie, które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Pozarządowe organizacje ekologiczne mogą zajmować się m.in. działaniami planistycznymi, realizować prośrodowiskowe inwestycje (np. związane z alternatywnymi źródłami energii) itp. Tradycyjną rolą organizacji jest też prowadzenie kontroli społecznej i opiniowania przestrzegania zasad ochrony środowiska i monitoringu.

Niezbędne jest, aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni (np. mieszkańców, w sąsiedztwie których budowana będzie kompostownia). Nie może mieć miejsca sytuacja, że o planowanych zamierzeniach mieszkańcy dowiadują się z „innych” źródeł np. prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną (czasami nawet

wrogą) w stosunku do planowanej inwestycji. Wydłuża to lub nawet czasami uniemożliwia realizację planowanych celów.

7.1.4. Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne wraz z programami sektorowymi a także program ochrony środowiska, gdyż to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Pomimo braku prawnego obowiązku nadrzędnym dokumentem powinna być strategia rozwoju powiatu jako dokument wytyczający główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten winien być bazą dla opracowania programów sektorowych np. dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki, ochrony środowiska itp.

W programach tych powinny być uwzględnione z jednej strony kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej wytyczone ramy tego rozwoju, warunkowane troską o stan środowiska.

Oznacza to, że ochrona środowiska na terenie miasta i gminy wymaga podejmowania działań w określonych dziedzinach gospodarki jak i codziennego życia jego mieszkańców.

7.2. Monitorowanie Planu Gospodarki Odpadami

7.2.1. Zasady monitoringu

W procesie wdrażania Planu Gospodarki Odpadami ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania, jak również będą mogły być dokonane ewentualne modyfikacje Planu.

Monitoring powinien być sprawowany w następujących zakresach:

- monitoring wpływu na środowisko;
- monitoring realizacji Planu;
- monitoring odczuć społecznych.

Monitoring wpływu na środowisko – system kontroli środowiska jest narzędziem wspomagającym prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza on informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki gospodarki odpadami i ochrony środowiska. Jest jednym z najważniejszych

kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka. Mierniki efektów ekologicznych są w znacznym stopniu dostępne jako wielkości mierzone w ramach istniejących systemów kontroli i monitoringu. Pomiar stopnia odzysku odpadów, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych spowodowanych przez składowiska lub lokalizacji dzikich wysypisk są wykonywane w ramach działalności np. Urzędu Miasta i Gminy, WIOŚ, RZGW, IMGW¹.

Monitoring realizacji Planu – najważniejszym wskaźnikiem jest monitorowanie realizacji poszczególnych zadań, które powinno się odbywać np. co roku, na podstawie zestawienia planu działań przewidzianych do realizacji z postępem ich wdrożenia. W przypadku nie osiągnięcia zaplanowanych zamierzeń należy dokonać analizy sytuacji i przyczyn takiego stanu rzeczy. Powodem może być np. zbyt krótki czas na realizację, brak odpowiednich środków finansowych, brak odpowiednich zasobów ludzkich lub też zmiana kolejności przewidzianych w programie zadań priorytetowych.

Monitoring odczuć społecznych – jest on realizowany na podstawie badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów Planu, między innymi przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do gminnych władz środowiskowych.

7.2.2. Monitorowanie założonych efektów ekologicznych

W ocenie postępu wdrażania Planu Gospodarki Odpadami oraz jego faktycznego wpływu na środowisko pomocna jest analiza i monitorowanie założonych efektów ekologicznych, jakie powinna przynieść realizacja wyznaczonych celów.

W efekcie realizacji wyznaczonych dla Miasta i Gminy Borne Sulinowo celów ekologicznych powinno uzyskać się zamierzone efekty ekologiczne (tabela 27).

¹ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Zakładane efekty działań proponowanych w Planie Gospodarki Odpadami

T a b e l a 27

Proponowane działania	Zakładany efekt	
	Bezpośredni	Pośrednie
1	2	3
Ochrona powierzchni ziemi – odpady		
Zmiana profilu produkcji - zmniejszenie materiałochłonności	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów • Zmniejszenie zapotrzebowania na nośniki energii 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie zapotrzebowania na instalacje do przerobu wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów • Zmniejszenie zapotrzebowania miejsca pod instalacje do unieszkodliwiania odpadów (składowiska) • Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń
Likwidacja dzikich wysypisk odpadów	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia ludzi • Zmniejszenie zagrożenia dla rozwoju fauny i flory • Zmniejszenie potencjalnych zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych
Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i objęcie wszystkich mieszkańców powiatu zbiórką odpadów	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska • Pozyskiwanie czystych surowców do odzysku • Zmniejszenie liczby dzikich wysypisk śmieci 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia ludzi • Ochrona terenu – zmniejszenie zapotrzebowania na teren pod składowiska • Poprawa estetyki powiatu • Zwiększenie zatrudnienia
Odzysk odpadów	<ul style="list-style-type: none"> • Wydłużenia czasu eksploatacji składowiska • Produkcja wyrobów z odpadów np. elementy małej architektury, kompostu, energii 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności produkcji • Wykorzystanie kompostu do pielęgnacji terenów zielonych • Produkcja energii z wykorzystaniem odpadów • Pozyskanie źródła częściowego finansowania systemu gospodarki odpadami

1	2	3
Wykorzystanie kompostu do nawożenia gleb	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost wydajności uprawianych gleb • Podniesienie jakości (żywności) ziemi • Zagospodarowanie odpadów ulegających biodegradacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie wydajności upraw • Ograniczenie degradacji gleb
Prowadzenie akcji edukacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Unikanie powstawania odpadów • Właściwe postępowanie z odpadami 	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska • Wzrost świadomości ekologicznej

7.3. Wnioski z analizy oddziaływania planu na środowisko

Opracowany plan gospodarki odpadami jest z założenia zbiorem działań i przedsięwzięć proekologicznych mających na celu poprawę sytuacji w środowisku. Podejmowane działania w zakresie gospodarki poszczególnymi rodzajami odpadów mogą stwarzać zagrożenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

Odpady komunalne, opakowaniowe, osady ściekowe

Stopniowe wprowadzanie zaproponowanych w planie działań w zakresie zbiórki, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych będzie korzystnie oddziaływać na stan środowiska w powiecie.

Objęcie systemem zbiórki odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców Miasta i Gminy Borne Sulinowo pozwoli na wyeliminowanie nielegalnego pozbywania się odpadów przez mieszkańców i zmniejszy liczbę dzikich wysypisk śmieci. Przejęcie obowiązku usuwania odpadów komunalnych przez gminę usprawni proces wyboru operatora systemów zbiórki odpadów, wyeliminuje operatorów niesolidnych, usprawni system odzysku i recyklingu, obniży koszty funkcjonowania systemu gospodarki odpadami. Wpłynie również na likwidację dzikich wysypisk.

Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów ograniczy ilości odpadów przeznaczonych do unieszkodliwiania. Ma to szczególne znaczenie w kontekście wypełniania założeń Krajowego Planu Gospodarki Odpadami oraz dyrektyw unijnych, zakładających znaczne ograniczenie ilości odpadów trafiających na składowiska. System selektywnego gromadzenia poszczególnych frakcji odpadów pozwoli na zwiększenie ilości odpadów odzyskiwanych poprzez recykling materiałowy. Pośrednim skutkiem takich działań będzie zmniejszenie zapotrzebowania na surowce w gospodarce, co będzie przyczyniać się do ochrony zasobów środowiska. Szczególnie ważną kwestią jest selektywne gromadzenie i odzysk odpadów ulegających biodegradacji. Zaproponowane w planie założenia systemu zbiórki, transportu i odzysku tego rodzaju odpadów (z uwzględnieniem gospodarki osadami ściekowymi) pozwolą na bezpieczne dla środowiska ich zagospodarowanie i ponowne wykorzystanie w postaci kompostu (nawozu organicznego).

Działania takie w dłuższej perspektywie czasowej mogą korzystnie wpływać na stan jakości gleb na terenie gminy, zasilając je w składniki organiczne. Wykorzystywanie kompostu zmniejszy także zapotrzebowanie na nawozy sztuczne, a tym samym pośrednio może wpływać na stan wód podziemnych i powierzchniowych (zmniejszenie zawartości azotu).

Ograniczenie ilości odpadów ulegających biodegradacji, trafiających na składowisko odpadów pozwoli również na zmniejszenie emisji do atmosfery gazów powstających w wyniku beztlenowego rozkładu tych odpadów, a w szczególności ograniczy emisję metanu.

Odpady niebezpieczne

W przypadku odpadów niebezpiecznych najważniejszym działaniem, zapewniającym ograniczenie negatywnego oddziaływania tego rodzaju odpadów na środowisko, jest kontrolowanie sposobów postępowania z powstającymi odpadami. Kontrola ta powinna obejmować całą „drogę” danego odpadu – od miejsca jego wytworzenia poprzez zbiórkę, transport do miejsca jego odzysku lub unieszkodliwienia. Zagwarantowanie właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi spowoduje wyeliminowanie zagrożeń jakie mogą spowodować w środowisku substancje znajdujące się w odpadach niebezpiecznych.

Ważnym zagadnieniem w kwestii ochrony środowiska jest stworzenie na terenie Miasta i Gminy pełnego systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych występujących w odpadach komunalnych. Selektywna zbiórka tego rodzaju odpadów pozwoli na wyeliminowanie składowania ich na składowiskach odpadów komunalnych, co przyczyni się do zmniejszenia stopnia zagrożenia tych obiektów.

Instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Zawarte w Planie propozycje działań w zakresie funkcjonowania instalacji mają na celu zmniejszenie ilości potencjalnych i rzeczywistych „ognisk zanieczyszczeń”.

Przedstawiona propozycja wspólnego, związkowego zakładu odzysku i unieszkodliwiania odpadów, obejmującego swoim zasięgiem wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu szczecińskiego jest rozwiązaniem wpływającym korzystnie na stan środowiska. Zapewnienie kompleksowego zagospodarowania i unieszkodliwiania powstających odpadów komunalnych w jednym miejscu umożliwi ograniczenie zagrożeń, jakie stwarzają dla środowiska tego rodzaju obiekty.

Reasumując można powiedzieć, że stopniowa realizacja przedstawionych w planie zadań w zakresie gospodarki odpadami będzie prowadzić do poprawy stanu środowiska przyrodniczego na terenie Miasta i Gminy Borne Sulinowo. Konieczna jest tylko konsekwencja w realizacji poszczególnych zadań.

